KONTROLLIAKT

29. juuni 2001. a nr 11-1/037

Rahandusministeeriumi 2000. aasta majandustegevuse audit

Koostaja:

Tõnis Saar
Auditi juht
Finantsauditi osakond

Tallinn
2001

SISSEJUHATUS **2**

I RAAMATUPIDAMISARVESTUS **3**

RAAMATUPIDAMISARVESTUSE KORRALDUS 3
2000. AASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE 3
MUUD TÄHELEPANEKUD 7
ETTEPANEKUD 8

II MAJANDUSTEHINGUTE ÕIGUSPÄRASUS **9**

RIIGIEELARVE 9
RIIGIVARA 9

LISA **11**

SISSEJUHATUS

Vastavalt Riigikontrolli 2001. aasta tööplaanile viisime läbi Rahandusministeeriumi 2000. aasta majandustegevuse auditi ajavahemikus 12. märts – 09. aprill 2001.

Audit tugines raamatupidamise andmetele seisuga 31.12.2000. Meie ülesanne oli hinnata Rahandusministeeriumi 2000. aasta raamatupidamise aastaaruande vastavust raamatupidamise korraldust reguleerivatele õigusaktidele. Auditi eesmärk on aidata kaasa Rahandusministeeriumi finantsjuhtimise ja kontrollisüsteemide parandamisele ning täiustamisele.

Käesoleva kontrolliaktiga informeerime Rahandusministeeriumi juhtkonda auditi käigus ilmnenud asjaoludest ja tähelepanekutest.

Sooritasime auditi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega. Kontrollisime väljavõtteliselt tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aruandes esitatud näitajad. Audit hõlmas ka raamatupidamise aruande koostamisel kasutatud arvestus-põhimõtete ja juhtkonna raamatupidamislike hinnangute kriitilist analüüsi. Samuti hindasime sisekontrolli süsteemi ning kontrollisime väljavõtteliselt rahaliste tehingute seaduslikkust.

Rahandusministeeriumi finantsolukorra ja majandustegevuse tulemuste õige ja õiglase kajastamise eest vastutab minister Siim Kallas. Rahandusministeeriumi kantslerina töötas kontrollitud perioodil Aare Järvan. Raamatupidamise eest vastutavaks isikuks oli pearaamatupidaja Sirje Särg. Auditi käigus andsid selgitusi järgmised Rahandus-ministeeriumi töötajaid: pearaamatupidaja Sirje Särg, finantsosakonna peaspetsialistid Triinu Klement ja Reet Raudsepp, finantsosakonna spetsialist Milvi Tõugu, infotehnoloogia osakonna juhataja Margus Kreinin, haldusosakonna nõunik Kadi Stalmeister, haldus-osakonna peaspetsialist Roman Zubov ning personaliosakonna peaspetsialist Irina Lepp.

Auditit juhtis finantsauditi osakonna auditijuht Tõnis Saar, töögrupis osalesid auditispetsialistid Õie Soovik, Sven Potapov ja Mare Kabrits.

I RAAMATUPIDAMISARVESTUS

Rahandusministeeriumi raamatupidamise üldine korraldus on heal tasemel. Seosed algdokumentide ja aruannete vahel ning üksikute raamatupidamisprogrammide ja -registrite vahel on jälgitavad. Raamatupidamises kasutatavad protseduurid annavad piisavat analüütilist infot valdkondade kohta, mida auditeerisime.

Raamatupidamisarvestuse korraldus

1.1. 1999. aasta raamatupidamise aastaaruande kohta koostatud kontrolliaktis[1] tõime tähelepanekutena välja raamatupidamise sise-eeskirjas esinevad puudused. 2000. aastal ei olnud sise-eeskirja täiendusi tehtud ja seega esinesid 1999. aasta aktis märgitud puudused ka 2000. aastal. Sise-eeskirja on kavas täiendada 2001. aastal.

2000. aasta raamatupidamise aastaaruanne

Rahandusministeeriumi 2000. aasta raamatupidamise aruande kohta, mis näitab aasta tulemiks kahjumit 7 909 916 krooni ja bilansimahuks 527 819 357 krooni, oleme teinud järgmised tähelepanekud:

1.2. Tulenevalt rahandusministri määrusest[2] on Rahandusministeerium 2000. a aastaaruande bilansis korrigeerinud algsaldosid. Vähendati bilansikirjet "Aktsiad ja muud väärtpaberid" ning suurendati pikaajaliste finantsinvesteeringute kirjet "Aktsiad ja osad" summas 398 269 270 krooni. Sama soovitus oli ka Riigikontrolli aktis "Rahandusministeeriumi 1999. aasta majandustegevus". Nimetatud saldode korrigeerimine on avalikustatud aastaaruande lisades. Teiste Riigikontrolli tähelepanekute puhul, mis leidsid kajastamist ka peakontrolöri otsuses[3], algsaldosid ei korrigeeritud.

1.3. Rahandusministeerium on tegevusaruandes kirjeldanud riigivara registri ja raamatupidamisregistrite erinevusi ning nende erinevuste põhjusi. Auditi käigus selgus, et tegevusaruandes toodud erinevuste nimekiri ei ole täielik. Näiteks on riigivara registris AS-i Harjumaa Liinid aktsiad näidatud maksumusega 240 000 krooni, kuid raamatupidamises on nende soetusmaksumus 480 000 krooni.

Juhime tähelepanu asjaolule, et Vabariigi Valitsuse määruse kohaselt on riigivara valitseja kohustatud riigivaraga mistahes tehingu sooritamisel ja/või andmete muutmisel teavitama sellest registripidajat 5 tööpäeva jooksul[4].

1.4. Ministeeriumi bilansis sisalduvad pankrotistunud või likvideerimisel olevate riigi osalusega äriühingute aktsiad summas 2,1 mln krooni:

- Eesti Maapanga aktsiad nimiväärtuses 1,8 mln krooni;
- Eesti Innovatsioonipanga aktsiad nimiväärtuses 250 tuhat krooni;
- Ühinenud Balti Panga aktsiad nimiväärtuses 14,5 tuhat krooni.

[1] 04.08.2000. a akt nr 11-1/142 "Rahandusministeeriumi 1999. aasta majandustegevus"
[2] Rahandusministri 30.11.2000. a määruse nr 100 "2000. a aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine" § 67
[3] Peakontrolöri 15.11.2000. a otsus nr 141 "Rahandusministeeriumi 1999. a majandustegevus"
[4] Vabariigi Valitsuse 01.08.1995. a määruse nr 284 lisa 2

Vastavalt raamatupidamise seadusele[5] tuleb aruanded koostada ettevaatlikult ja kaalutletult, mis tähendab varade allahindamist juhul, kui nende reaalväärtus on madalam bilansilisest väärtusest. Sama tähelepanek tehti ka eelmises Riigikontrolli aktis[6].

1.5. Põhivara soetusdokumentide pistelisel kontrollimisel täheldasime, et mõningatel juhtudel erineb põhivara arvelevõtmise kuupäev raamatupidamises põhivara vastuvõtu aktil olevast kuupäevast. Näiteks:

- videoprojektor *Hitachi* summas 83 208 krooni on arvele võetud 29.09.2000, kuid üleandmis-vastuvõtmise akt on kuupäevaga 31.03.2000;
- arvutid *Dell* (35 tk) summas 522 655 krooni on raamatupidamises arvele võetud 15.12.2000, kuid üleandmis-vastuvõtmisakt on kuupäevaga 21.11.2000.

Põhivarade hilisema arvelevõtmise tulemusena on bilansipäeva seisuga arvestatud nendelt põhivaradelt 17 032 krooni vähem kulumit. Soovitame põhivara raamatupidamises arvele võtta ja alustada amortisatsiooni arvestamist alates selle tegelikust kasutuselevõtu hetkest.

1.6. Sihtfinantseerimisena ei ole kajastatud SIDA abiprogrammi vahendite kasutamata jääki summas 96 541 krooni. Tegemist on rahvusvahelise toetusega riigiraamatupidamissüsteemi ajutise lahenduse väljatöötamiseks, mis tuleks Rahandusministri määrusele[7] tuginedes kajastada bilansikirjel "Sihtfinantseerimine".

1.7. Rahandusministeeriumi raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda kõiki ministeeriumi varasid, kohustusi, tulusid ja kulusid. Auditeerimata andmetel on seisuga 31.12.2000 Rahandusministeeriumi aastaruandes kajastamata riigikassa osakonna varad ja kohustused summas 4 706 365 000 krooni. Rahandusministeeriumi riigikassa osakonnas peetakse eraldi raamatupidamisarvestust ja selle tulemusena koostatud aruandeid ei liideta Rahandusministeeriumi kui majandusüksuse koondaastaaruandesse.

Vaatamata eraldi raamatupidamisarvestusele kajastuvad riigikassa osakonna tegevuskulud ministeeriumi tulemiaruandes. Muu hulgas kajastatakse ministeeriumi kuludes ka riigikassa pangatehingutega seotud kulusid, mida ministeerium tasub riigikassale panga poolt esitatud arvete alusel. Aasta lõpu seisuga kajastub ministeeriumi aruandes 381 984 kroonine kohustus riigikassale pangateenuste eest, mis on kantud 2000. aasta kuludesse, kuid ei ole veel riigikassale ära makstud.

Oleme seisukohal, et Rahandusministeeriumi kui majandusüksuse 2000. aasta aruanne ei kajasta kõiki ministeeriumi tegevusega seotud varasid, kohustusi, tulusid ja kulusid ning sisaldab majandusüksuse-siseseid kohustusi.

1.8. Rahandusministeeriumi nõuetes ja kohustustes on kajastatud AS-i Agresso arve summas 411 667 krooni. Sama arve kajastus ka 1999. a aastaaruandes. AS Agresso tegeles riigi ühtse raamatupidamissüsteemi väljatöötamisega. Kuna projekt ei käivitunud, on ministeerium saavutanud suusõnalise kokkuleppe arve mitte tasumiseks ning on kajastanud selle nõudena AS Agresso vastu. Meile antud selgituse kohaselt ei ole

[5] Raamatupidamise seadus § 5 p 12
[6] 04.08.2000. a akt nr 11-1/142 "Rahandusministeeriumi 1999. aasta majandustegevus"
[7] Rahandusministri 18.05.2000. a määrus nr 44

Rahandusministeerium arvel osutatud teenust kätte saanud. Seega – tuginedes heale raamatupidamistavale – ei tohiks see arve raamatupidamises kajastuda.

1.9. Hea raamatupidamise tava kohaselt on varade hindamise aluseks füüsiline inventuur, mis ei tohi üldreeglina toimuda varem kui kaks kuud enne bilansipäeva. Rahandusministeeriumi läbi viidud varade ja kohustuste inventuuride kohta tegime järgmised tähelepanekud:

- Bilansipäeva seisuga ei inventeeritud arvuteid ja tarvikuid soetusmaksumuses 17 903 667 krooni ning jääkmaksumuses 6 788 462 krooni. Meile antud selgituste kohaselt ei olnud inventuuri tulemuste ja raamatupidamisandmete võrdlemine võimalik. Seetõttu ei saa me anda hinnangut arvutite ja tarvikute kajastamise õigsusele aastaaruandes. Nimetatud puudused lubati likvideerida 2001. aasta jooksul.
- Tsentraliseeritud varustamise korras tehtud ettemaksed hankijatele ei ole aasta lõpu seisuga inventeeritud. Rahandusministri määruse[8] kohaselt kajastab ministeerium tsentraliseeritud varustamise korras haldusala asutusele soetatud kauba või teenuse eest tasutud summasid bilansikirjel "Ettemaksed hankijatele" niikaua, kuni haldusala asutus on kauba või teenuse kätte saanud. Seisuga 31.12.2000 on Rahandusministeeriumi tsentraliseeritud varustamise korras soetatud varade eest tehtud ettemaksete jääk bilansis 449 094 krooni. Samas ei ole aasta lõpu seisuga selge, millal haldusala asutus on nimetatud ettemaksete eest kauba või teenuse kätte saanud, mistõttu ei saa me anda hinnangut summa õigsusele. Soovitame tõhustada selles valdkonnas sisekontrolli. Info kauba või teenuse laekumisest haldusala asutusse peaks ministeeriumi jõudma õigeaegselt. Samuti soovitame järgmisel majandusaastal teostada aasta lõpu seisuga ettemaksete jäägi inventuur.
- Tarnijate saldokinnitused laekusid viielt ettevõttelt, mis moodustas ainult 1% ministeeriumi lühiajaliste kohustuste kogumahust. Seetõttu oleme arvamusel, et lühiajaliste kohustuste saldot ei saa pidada inventeerituks ja registrid ei pruugi kajastada kohustuste tegelikku saldot seisuga 31.12.2000.

1.10. Aastaaruandes ei ole tekkepõhiselt kajastatud kõiki arveid 2000. aastal ostetud teenuste ja/või kaupade eest. Kajastamata on arved, mis saabusid Rahandus-ministeeriumi pärast 31. jaanuari 2001. Pistelise kontrolli käigus leidsime selliseid arveid kogusummas 57 880 krooni:

- BPW Consulting arve nr 2000-37 summas 44 380 krooni;
- Oracle Nederland BV arve nr 200084200 summas 13 500 krooni;

Auditi käigus selgus, et need arved ei ole seotud ministeeriumi tegevusega, vaid on ministeeriumi haldusala asutuste kulud, mis kuuluvad tasumisele ministeeriumi eelarvest. Tegemist on tsentraliseeritud varustamise korras haldusala asutustele ostetud kaupade või teenustega, mille raamatupidamisarvestust reguleerib Rahandusministri määrus[9]. Määrus kehtestab arvestusprintsiibid juhuks, kui kaup või teenus soetatakse haldusala asutusele ettemakse eest, kuid ei reguleeri olukorda, kus kaup või teenus on kätte saadud ja arve esitatakse hiljem.

[8] Rahandusministri 18.05.2000. a määrus nr 44
[9] Rahandusministri 18.05.2000. a määrus nr 44

Ülalnimetatud arved on esitatud haldusala asutuste kulude eest ning arvel osutatud teenus on eelnevalt juba kätte saadud. Ministeeriumi raamatupidamises on arve laekumisel suurendatud bilansikirjeid "Ettemaksed hankijatele" ja "Võlad tarnijatele". Arve tasumisel vähendatakse selle võrra mõlemat kontot. Tuginedes heale raamatupidamistavale oleme seisukohal, et kuna ettemakset teostatud ei ole, siis ei tohiks seda ka sellel kontol kajastada. Samuti tekivad probleemid kulude õigeaegse kajastamisega haldusala asutuses, sest kuludokumentide liikumine ministeeriumis ja hiljem haldusala siseselt on aeganõudev ning arved ei jõua raamatupidamisse õigeaegselt.

Juhime tähelepanu, et nimetatud probleemi oleme täheldanud ka teiste Riigikontrolli finantsauditite käigus ja seega osutame siinkohal valdkonnale, mis vajaks täiendavat reguleerimist eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamisel.

1.11. Puudusi kulude kajastamisel leidsime ka majandusaasta alguses. Näiteks Riigikassa 1999. aasta pangaoperatsioonidega seotud kulud summas 132 292 krooni kajastati ministeeriumi 2000. aasta pangateenuste kuludes. Tegelikult oleks need kulud tulnud kajastada eelmise perioodi kuludes või nende mitteõigeaegsel arvestamisel ja summa ebaolulisust arvestades kontol "Muud majandustegevuse kulud" (kui eelmistel perioodidel kajastamata kulud).

1.12. Rahandusministeeriumi üksikisiku tulumaksukohustus on bilansis näidatud 129 242 krooni võrra suuremana kui Maksuameti väljavõttel. Pearaamatupidaja selgituste kohaselt esineb nimetatud vahe juba alates 1995. aastast. Soovitame vahe Maksuametiga selgitada ja sellest tulenevad võimalikud vahendid kasutada maksude katteks.

1.13. Auditi tulemusena ei saa me anda hinnangut Rahandusministeeriumi puhkuse-kohustuse reservi õigsusele, mis 31.12.2000. a seisuga on bilansis 1 847 370 krooni. Puhkusereserv on koostatud ministeeriumi kantsleri käskkirja[10] alusel, millega kantakse 31.12.2000. a seisuga ametnike eelmiste perioodide saamata jäänud puhkused 2001. aastasse. Käskkirjas toodud ametnike saamata puhkusepäevad põhinevad personaliosakonna andmetel. Auditi käigus kontrollisime väljavõtteliselt saamata puhkusepäevade arvestamise õigsust personaliosakonnas. Kontrolli tulemusena selgusid kahe isiku puhul erinevused kokku 24 päeva.

Samuti ei ole puhkusereservi arvestamisel lähtutud "Keskmise palga ja puhkusetasu arvutamise korrast"[11]. Rahandusministeerium on puhkusereservi arvestamisel aluseks võtnud töötajale fikseeritud palga ja kehtestatud lisatasud. Nimetatud määruse järgi tuleb puhkusetasu arvestamisel lähtuda töötaja kuue kalendrikuu keskmisest palgast, mis koosneb põhipalgast, lisatasudest ja juurdemaksudest. Sama määrus annab võimaluse leida puhkusetasu ka fikseeritud palga põhjal, kui töötajal on fikseeritud suurusega palgamäär. Oleme seisukohal, et kuna Rahandusministeerium maksab töötajatele tööga seotud lisatasusid ja muid juurdemakseid, on töötajal õigus saada puhkusetasu kuue eelneva kalendrikuu palga kogusumma alusel ning seetõttu tuleb samadel alustel arvestada ka puhkusereservi.

[10] Rahandusministeeriumi kantsleri 14.02.2001. a käskkiri nr 14-L "Puhkuste ülekandmine"
[11] Vabariigi Valitsuse 15.12.1998. a määrus nr 278

1.14. 2000. aasta detsembris müüs Rahandusministeerium kaks pooleliolevat elamut (Tallinnas Jalaka 9 ja Kauge 6), mille soetusmaksumus oli 368 727 krooni ning jääkmaksumus 314 953 krooni. Seisuga 31.12.2000 kajastuvad põhivara objektid endiselt bilansis. Oleme seisukohal, et põhivara tuleks raamatupidamisregistritest välja arvata selle mahakandmise või müümise hetkel. Antud juhul kajastab aruanne varasid, mis ei kuulu ministeeriumile.

1.15. Eelmises Riigikontrolli aktis[12] tõime tähelepanekuna välja, et ministeerium tasub administratiivhoonetes Tallinnas Suur-Ameerika 1, Kohtu 8 ja Lõkke 4 asuvate Tolliameti, Harju Maakonna Maksuameti, Ettevõtteregistri, Väärtpaberiinspektsiooni, Raamatupidamise Toimkonna, Konkurentsiameti ja Klassifikaatorikeskuse kasutuses oleva 1 669,9 m^2 üldpinna kommunaal- ja renoveerimiskulud, mis kaetakse riigieelarvest selleks otstarbeks ettenähtud vahendite arvelt. Kulude eest esitab arved AS P&M ja need kajastatakse Rahandusministeeriumi kuludes. Oleme seisukohal, et ministeeriumi kuludes tuleks kajastada ainult ministeeriumi enda tegevusega seotud kulud ja ei tohiks kajastada teiste majandusüksuste kulusid. 2000. aasta jooksul on ministeerium tasunud AS-ile P&M kokku 7 646 987 krooni.

1.16. Eesti Jalgpalli Liiduga on 1995. aasta aprillis sõlmitud tähtajatu leping, millega anti tasuta kasutusse Tallinnas Kose tee 4 spordikompleks (sh hooned, rajatised, seadmed ja muu inventar). Kasutaja peab tasuma iga-aastase põhivahendite amortisatsiooni, mis tuleb üle kanda järgneva aasta 1. veebruariks. Audit läbiviimise hetkeks ei olnud Rahandusministeerium Eesti Jalgpalli Liidule arvet esitanud. Sama probleem esines ka eelmisel aastal.

Muud tähelepanekud

1.17. Rahandusministeeriumi 2000. a aastaruande auditi jooksul tehti Riigikontrolli soovitusel aruandesse järgmised korrigeerimised:

- Kapitalikirjet "Sihtfinantseerimine" suurendati summas 695 777 krooni ja samas summas vähendati tulemiaruandes kirjet "Toetused juriidilistelt ja füüsilistelt isikutelt". Tulenevalt Rahandusministri määrusest[13] tuleb kasutamata osa IDF Garant nr 027247 näidata bilansis sihtfinantseerimisena.
- Deposiit summas 26 585 krooni kajastati bilansikirjel "Pank", mis enne oli kajastatud nõuetes.
- Varude kirjet "Ettemaksed hankijatele" vähendati ja ettemaksete kirjet "Muud ettemaksed" suurendati summas 104 012 krooni. Kirjel "Ettemaksed hankijatele" kuuluvad kajastamisele ainult tsentraliseeritud varustamise korras ostetud kauba ja/või teenuse eest tehtud ettemaksed ning ettemaksed varude soetamiseks.
- Suurendati bilansiväliste varade kirjet "Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded" summas 61 528 krooni. Rahandusministeerium on majandusaastal 2000 kandnud kuludesse nõude pankrotistunud AS-ile Lembitu. Rahandusministri määruse[14] kohaselt tuleb

[12] 04.08.2000. a akt nr 11-1/142 "Rahandusministeeriumi 1999. aasta majandustegevus"
[13] Rahandusministri 18.05.2000. a määrus nr 44
[14] Rahandusministri 18.05.2000. a määrus nr 44

lootusetu võla mahakandmisel bilansist arvestada seda bilansiväliselt 10 aasta jooksul võla mahakandmisest.

Ettepanekud

1.18. Kuna 2000. aasta raamatupidamise aastaaruannet ei ole võimalik enam muuta, teha paranduskanded 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande algsaldodesse lähtuvalt ülalnimetatud tähelepanekutest.

II MAJANDUSTEHINGUTE ÕIGUSPÄRASUS

Rahandusministeeriumi finantsauditi käigus kontrollisime väljavõtteliselt üksikute majandustehingute vastavust olulisematele seadustele ja õigusaktidele, mille nimekiri on esitatud käesoleva akti lisas. Üldhinnangut andmata toome välja auditi käigus tehtud olulisemad tähelepanekud vastuolude kohta seaduslikkuse ja reeglipärasuse järgimisel Rahandusministeeriumi majandustegevuses.

Riigieelarve

2.1. Auditi käigus selgus, et riigikassast väljamaksmisel ei ole alati lähtutud eelarves kehtestatud kulude eesmärgist. Näiteks osa 139, ptk 01, art 491 – personali koolituskulud – alt on välja makstud 67 000 krooni lepingute tõlkimisega seotud kuludeks. Meile antud selgituse kohaselt oli finantseerimisallikas ebaselgelt loetav ja seetõttu maksti ekslikult vale artikli alt.

2.2. Riigieelarve seaduse[15] kohaselt peab Rahandusministeerium kehtestama valitsemisalas olevate riigiasutuste eelarvete täitmise kontrolli eeskirjad. Need eeskirjad kehtestati 2001. aastal.

Riigivara

2.3. Eelmises Riigikontrolli aktis[16] juhtisime tähelepanu, et Rahandusministeerium on riigivara valdajana sõlminud rentnikega lepinguid, milles sätestatud renditasu on meie hinnangul turuhinnaga võrreldes liiga madal ja seetõttu jääb riigil saamata potentsiaalne tulu. Näiteks tõime välja järgmised tähelepanekud:

- AS-ga Andmevara on sõlmitud tähtajatu rendileping Suur-Ameerika 1 asuvas hoones ametiruumide rendiks, kus kuurent (koos käibemaksuga) on 157 m^2- 1 20 krooni /m^2 ja 1 514 m^2- 1 40 krooni /m^2.
- AS-ga P&M on sõlmitud tähtajatu rendileping ametiruumide rendiks Suur-Ameerika 1 asuvas hoones, kus kuurent (koos käibemaksuga) on 34 m^2- 1 100 krooni/m^2 kuus ja 368 m^2- 1 5 krooni/m^2.
- 1992. aastal sõlmitud allrendilepingu[17] kohaselt andis AS P&M AS-le EMKO kuni 31. detsembrini 2000. a rendile Suur-Ameerika 1 asuva söökla ruumid üldpinnaga 715,4 m^2. Rendisummaks määrati 0,25 USD kuus Eesti Panga kursi alusel.

Aastal 2000 oli olukord endine – kehtivaid rendilepinguid ei ole muudetud. Sellest tulenevalt oleme seisukohal, et ministeerium ei ole 2000. aasta tehingutes riigivaraga lähtunud riigivara seaduse[18] põhimõttest vältida kahju ja suurendada kasu, mis riik võib neist tehingutest saada.

---

[15] Riigieelarve seadus § 35
[16] 04.08.2000. a akt nr 11-1/142 "Rahandusministeeriumi 1999. aasta majandustegevus"
[17] Allrendileping nr 23, sõlmitud 25. septembril 1992. a
[18] Riigivaraseadus § 7

Meile antud selgituste kohaselt on rendilepingud osaliselt muudetud ja jõustuvad 2001. aastal. Näiteks:

- Rendileping ministeeriumi peahoones asuva söökla ruumide rentimiseks on lõpetatud 28. veebruaril 2001.
- Ministeeriumi peahoones asuva söökla ruumide rendileandmiseks on läbiviidud eelläbirääkimistega pakkumine, mille tulemuste kohta on olemas rahandusministri otsus[19], millest tulenevalt on rendihind suurem (56 kr/m^2 millele lisandub käibemaks).
- Mitteeluruumide kasutamise leping AS-iga Andmevara lõpetatakse alates 01. jaanuarist 2002
- Alates 01. 01. 2001 on vähendatud AS P&M kasutusel olevat pinda 63 m2 võrra

2.4. Rahandusministeerium on 2000. a aastaaruandes esitanud nimekirja raamatupidamis-registrite ja riigivararegistri erinevustest. Loetletud erinevused on vastuolus riigivara seaduses ja sellest tulenevates määrustes kehtestatud nõudmistega (vt p 1.3).

Tõnis Saar
Auditi juht
Finantsauditi osakond

Akti ühe eksemplari vastu võtnud .....2001. a.

Oma seisukohad ja märkused esitame Riigikontrollile hiljemalt .....2001. a.

Siim Kallas
Rahandusminister

Aare Järvan
Kantsler

[19] Rahandusministri 27.02.2001. a käskkiri nr 115

LISA

Nimekiri seadustest ja õigusaktidest, millele vastavust auditi käigus kontrolliti

- Raamatupidamine:
  - Raamatupidamise seadus
  - Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjad
  - Rahandusministri 30.11.2000. a määrus nr 100 "2000. a aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine"

- Riigieelarve:
  - Riigieelarve seadus
  - Seadus "2000. aasta riigieelarve"
  - Rahandusministri 31.01.2000. a määrus nr 12 "Majandustegevusest laekuvate tulude riigieelarvesse kandmine ja kasutamine"

- Riigivara:
  - Riigivaraseadus
  - Riigivara eraõiguslikule isikule üleandmise kord
  - Riigivara võõrandamise kord
  - Riigivara kasutusse andmise kord
  - Riigivara kõlbmatuks tunnistamise, mahakandmise ja hävitamise kord

- Riigihangete seadus

- Maksuseadused:
  - Tulumaksuseadus
  - Käibemaksuseadus
  - Sotsiaalmaksuseadus

- Personal:
  - Avaliku teenistuse seadus
  - Riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seadus
  - Riigiteenistujate töötasustamine 2000. aastal
  - Riigikogu ja Vabariigi Presidendi poolt nimetatavate riigiametnike ametipalkade seadus
  - Isikliku sõiduauto teenistus-, töö- ja ametilähetusteks kasutamise kulude hüvitise maksmise tingimused ja hüvitise piirmäär
  - Teenistuslähetuse kulude hüvitamise tingimused, ulatus ja kord

- Riigi osalemine eraõiguslikes juriidilistes isikutes:
  - Riigi poolt eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise ja nendes osalemise seadus
  - Riigi esindaja kohustuste täitmise kord äriühingu ja sihtasutuse nõukogus
  - Riigi äriühingute ja ka äriühingute, kus riigil on enamusotsustusõigus või otsustusõigus, dividendimäära kinnitamine

RAHANDUSMINISTEERIUM

Riigikontroll

Teie 29.06.01 nr 11-13/2203

Meie 11.07.01 nr 9-1/7067

Rahandusministeeriumi 2000.aasta
majandustegevuse auditeerimine

Läbi vaadanud Teie 29.juuni 2001.a. kirjaga nr 11-13/2203 saadetud Riigikontrolli 29.juuni 2001.a. kontrollakti nr 11-1/037 Rahandusministeeriumi 2000.aasta majandustegevuse kohta, esitame oma vastulaused vastavuses akti numeratsiooniga.

1.1. 2000.a. aruande koostamisel lähtuti pigem raamatupidamise seadusest, rahandusministri määrustest ja käskkirjadest ja kantsleri käskkirjadest kui kehtivatest raamatupidamise sise-eekirjadest.

Lisaks kehtivatele raamatupidamise sise-eeskirjadele on 2000. aastal täiendavalt vastu võetud raamatupidamise arvestust reguleerivad õigusaktid:

- kantsleri 26.07.00 käskkiri nr 31 "Rahandusministeeriumi mobiiltelefonide kasutamise kuulimiidid" (vt lisa 1)

- ministri 02.08.00 käskkiri nr 333 "Rahandusministeeriumile riigieelarves osa 139 artiklites 30 kuni 99 ettnähtud rahalised vahendid" (vt lisa 2)

- ministri 09.03.00 käskkiri nr 104 "Autode kasutamise korra kinnitamine" (vt lisa 3)

- ministri 29.12.00 käskkiri nr 606 "Rahandusministeeriumi raamatupidamise sise-eeskirjade muutmine ja komisjoni moodustamine" (vt lisa 4)

- 31.01.01. otsus (vt lisa 5)

1.2. Rahandusministeerium lähtus algsaldode korrigeerimisel olulisuse printsiibist. Aluseks rahandusministri 30.11. 2000 määrus nr 100 "2000.a. aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine" § 67, punkt 1 - eelmiste perioodide oluliste vigade korrigeerimine.

1.3. Riigivara registris on AS-i Harjumaa Liinid aktsiate nominaalväärtus ekslikult vale. Registris on aktsiate nominaalväärtuseks 100 krooni. Raamatupidamislik väärtus on õige. Erinevused riigivararegistri ja raamatupidamisandete vahel on likvideeritud.

Suur-Ameerika 1
15006 Tallinn

Reg kood 70000272

Telefon: (0) 611 3558
Faks: (0) 696 6810
http://www.fin.ee

E-post: info@fin.ee
kantselei@fin.ee

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 12.07.2001
Reg nr 2298/11-13/2203

1.4. Pankrotistunud või likvideerimisel olevate riigi osalustega äriühingute riigile kuuluvate aktsiate allahindamiseks puudub vastav metoodika. Riigivararegistrist saab osalused välja arvata pärast likvideerimisotsuse äriregistrisse kandmist. Seega ei ole raamatupidamises neid õigust maha kanda.

1.6. Oleme nõus Riigikontrolli väitega ja 2001.aasta algsaldodesse viiakse sisse parandused.

1.7. Ei saa nõustuda Riigikontrolli väitega, et Rahandusministeeriumi raamatupidamise aruanne ei sisalda kõiki ministeeriumi varasid, kohustusi, tulusid ja kulusid.

Riigikassa osakond peab arvestust ja koostab aruandlust riigi tasandi majandustehingute üle. Riigi tasandi tehingud on kõik ministeeriumi ja tema valitsemisala volitatud isikute poolt sooritatud majandustehingud, mis muudavad riigi varade, kohustuste või kapitali koosseisu.

Finantsosakond peab arvestust ja koostab aruandlust ministeeriumi tasandi tehingute üle.
Ministeeriumi tasandi majandustehingud:
1) tulenevad iga-aastase riigieelarve liigendusega ministeeriumile ja tema valitsemisalale määratud tuludest ja kuludest või,
2) muudavad ministeeriumi või tema valitsemisala asutuse valduses oleva riigivara koosseisu või,
3) muudavad ministeeriumi või tema valitsemisala asutuse kohustuste ja kapitali koosseisu.

Riigikassa osakond peab eraldi raamatupidamisarvestust riigi majandustehingute üle ning esitab ise aruande riigiarvestuse osakonnale, kus see liidetakse riigi koondbilanssi.

Riigikassa osakonna tegevuskulud tulenevad ministeeriumi tasandi majandustehingutest ja seetõttu kajastuvadki need ministeeriumi aruandes.

2000 a. eelarves on art. 44 (riigi poolt ostetud tööd) Riigikassa teenindamise kuludeks Rahandusministeeriumile eraldatud 4 928 230 krooni. Seetõttu kajastuvadki Riigikassa pangatehingutega seotud kulud ministeeriumi kuludes.

1.8. 2001.aasta algsaldodesse viiakse sisse parandused.

1.9. Bilansipäeva seisuga ei inventeeritud arvuteid ja tarvikuid soetusmaksumuses 17 903 667 krooni ning jääkmaksumuses 6 788 462 krooni, kuna inventuuri tulemuste ja raamatupidamisandmete võrdlemine ei olnud võimalik. Nimetatud puudused on likvideerimisel.

Ei saa nõustuda väitega, et ettemaksed hankijatele on aasta lõpu seisuga inventeerimata. Seisuga 31.12.2000 on Rahandusministeerium tsentraliseeritud varustamise korras soetatud varade eest tehtud ettemaksete jääk bilansis 447 518.70 krooni. Ettemaksu kontot 1380 "Ettemakstud kaubad ja teenused (tarnijatele)" inventeeriti läbi konto 3051 "Haldusalasisese tsentraliseeritud varustamise korras üleantud väärtused" kaudu. Seisuga 31.12.00 saadeti haldusala asutustele 16.01.2001 kiri nr. 9-3/573 (vt lisa 6), millega kontrolliti kontode 3051 ja 3052 vastavust. Ettemaksete jääk kontol 1380 osutus õigeks ja näitab, et kaupa ei ole üle antud ega kätte saadud.

Arusaamatuks jääb kolmas alapunkt. Tarnijate saldokinnitused laekusid viielt ettevõtttelt ja need kõik ühtisid Rahandusministeeriumi raamatupidamisandmetega. Oleme veendunud, et kohustuste register kajastab kohustuste tegelikku saldot seisuga 31.12.2000.

1.10. Kuna Rahandusministeeriumi 2000.a. koondaastaaruande esitamise tähtaeg oli 5.märts 2001, siis lõpetati tekkepõhiste kulude kandmine 2000. aasta aruandesse 31.jaanuari 2001.a. seisuga (vt lisa 5.) Mainitud arved registreeriti raamatupidamises veebruaris 2001 (19. ja 22. veebruar 2001.a.).

Kontol 1380 "Ettemakstud kaubad ja teenused (tarnijatele)" on kaks funktsiooni. Kasutame nimetatud kontot lepinguliste ettemaksete fikseerimiseks ja ka tsentraliseeritud varustamise korras üleandmisele kuuluvate väärtuste eest tarnijale vahendite ülekandmisel (vt. rahandusministri 18.05.2000 määrus nr. 44 "Rahandusministri 17.märtsi 1995.a. määruse nr 46 "Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjadest" muutmine" §2 punkt 3).

Vastavalt nimetatud rahandusministri määrusele krediteeritakse ettemaksu kontot 1380 "Ettemakstud kaubad ja teenused (tarnijatele)"pärast akti saamist väärtuste kättesaamise kohta. Seega on raamatupidamislik arvestus õige.

Seisuga 31.12.2000 kontrolliti kontode 3051 "Haldusalasisese tsentraliseeritud varustamise korras üleantud väärtused" ja 3052 "Haldusalasisese tsentraliseeritud varustamise korras saadud väärtused" omavahelisi vastavusi.

1.12. Üksikisiku tulumaksu vahed on Maksuametiga selgitatud ja aprillis 2001 on esitatud täiendav maksudeklaratsioon (vt lisa 7)

1.13. Alates 2001.a. on puhkusetasu arvestamisel lähtutud töötaja kuue kalendrikuu keskmisest palgast, mis koosneb põhipalgast ja lisatasudest. Korrigeerimised puhkusereservi kohustuse osas viiakse sisse 2001.a.

1.14. Rahandusministeeriumi bilansis kajastuvad seisuga 31.12.2000 detsembris müüdud kaks pooleliolevat elamut (Jalaka 9 ja Kauge 6) vastavalt Riigivaraseaduse §32 (4), mille järgi Riigivara registrisse kandmisele kuuluva riigivara võõrandamine jõustub alates vastava kande tegemisest riigivara registrisse. Selline kanne tehti Riigivara registrisse 17.01.2001.a.(vt lisa 8).

1.15. Käesolevate kulude katmine Rahandusministeeriumi kui riigivara valitseja eelarvest on kinnitatud Riigikogu poolt eelarve vastuvõtmisel.

1.16. Eesti Jalgpalli Liidule esitati arve põhivahendite amortisatsiooni kohta 21.03.2001.a. summas 7 207.65 krooni ja arve laekus 11.06.2001.a.

2.2. Rahandusministeerium ei olnud kehtestanud 2000. aastal valitsemisalas olevate riigiasutuste eelarve täitmise eeskirju. Sellised eeskirjad on kehtestatud 2001.aastal Rahandusministri 30.11.2000 käskkirjaga nr 536 "Rahandusministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste eelarvete kinnitamise ning nende täitmise aruannete esitamise korra ja vormi kehtestamine" (vt lisa 9).

2.3.Rahandusministeerium peab akti punktis 2.3 esitatud süüdistust, mis käsitleb madala hinnaga tehinguid riigivaraga, alusetuteks järgmistel põhjustel:

1) Rendileping ministeeriumi peahoones asuva söökla ruumide rentimiseks on lõpetatud 28. veebruaril 2001. Kirja koopia (28.02 2001 nr 10-2/2354) nimetatud lepingu lõpetamise kohta on lisatud (vt lisa 10).
2) Ministeeriumi peahoones asuva söökla ruumide rendileandmiseks on läbiviidud eelläbirääkimistega pakkumine, mille tulemuste kohta on olemas rahandusministri otsus (vt lisa 11). Nimetatud otsusest tulenevalt on rendihind ka suurem so. 56 kr/m2 + käibemaks.

3) Mitteeluruumide kasutamise leping AS-ga Andmevara lõpetatakse alates 01. jaanuarist 2002. Kirja koopia (05.03.2001 nr 10-2/2503) nimetatud lepingu lõpetamise kohta on lisatud (vt lisa 12).
4) Alates 01. 01. 2001 on vähendatud AS P&M kasutusea olevat pinda 63 m2 võrra (vt lisa 13). AS P&mM kasutuses on nüüd ainult keldrikorrusel asuvad ruumid, mida ei saa kasutada bürooruumidena ega ka mingil muul viisil ning erilist tulu sealt ka loota ei ole.

Arvestades eeltoodut ei ole ministeerium rahul Teie väitega riigivara rentimise madalatest hindadest.

2.4. Rahandusministeeriumil on 2000.a. aastaaruande tegevusaruandes esitatud nimekirjas märgitud raamatupidamisregistrite ja riigivararegistri erinevused likvideerinud.

Lugupidamisega,

Siim Kallas
Minister

Aare Järvan
Kantsler

Lisa 1 – kantsleri 26.07.00. käskkiri nr 31 1 lehel 1 eks;
Lisa 2 – ministri 02.08.00 käskkiri nr 333 3 lehel 1 eks;
Lisa 3 – ministri 09.03.00 käskkiri nr 104 2 lehel 1 eks;
Lisa 4 – ministri 29.12.00 käskkiri nr 606 1 lehel 1 eks;
Lisa 5 – 31.01.01. otsus 1 lehel 1 eks;
Lisa 6 – 16.01.01 kiri nr 9-3/573 1 lehel 1 eks;
Lisa 7 – koopia täiendavast maksudeklaratsioonist 1 lehel 1 eks;
Lisa 8 – väljavõte 15.02.95. Riigivaraseadusest ja koopia riigivararegistri õiendist 2 lehel 1 eks;
Lisa 9 – ministri 30.11.00 käskkiri nr 536 3 lehel 1 eks;
Lisa 10 – 28.02.01 kiri nr 10-2/2354 1 lehel 1 eks;
Lisa 11 – ministri 27.02.01. käskkiri nr 115 2 lehel 1 eks;
Lisa 12 – 05.03.01. kiri nr 10-2/2503 1 lehel 1 eks;
Lisa 13 – koopia 31.03.98. lepingu muudatusest 1 lehel 1 eks

Veikko Vahar ja Triinu Klement
tel 6 113 569 tel 6 113 210